

Auditórium

Igazság és szabadság – Hozzászólás Ferenc pápa magyarországi egyetemi és a kulturális élet képviselőihez szóló beszédéhez

Pesuth Tamás

DOI: 10.14267/VILPOL2023.03.14

Ferenc pápa 2023. április 28-30. között apostoli látogatáson járt Magyarországon. A hivatalos apostoli út záró rendezvényeként a Szentatya találkozott a magyar egyetemi és kulturális élet képviselőivel. A találkozó a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs Technológiai és Bionikai Karán történt. Jelen írás a hazai tudományos közösséghez intézett beszédére kíván reflektálni.

Bevezető

Heller Farkas Etikai tudomány-e a közgazdaságtan című könyvében a következőképpen fogalmaz: „A közgazdaságtant etikai tartalom nélkül csak az képzelheti el, aki vagy a közgazdaság, vagy az erkölcs fogalmával nincs tisztában.” (Heller, 1926, p.151) A közgazdaságtan, mint tudomány, pozitív és normatív megközelítése tekintetében eltérő megítélések vannak, számos vita bontakozott ki a különböző közgazdasági iskolák képviselői között, jelen írásnak nem célja ezzel részletesen foglalkozni.

Jelen írás célja ugyanakkor kihangsúlyozni, hogy Ferenc pápa találkozója az egyetemi élet képviselőivel – amelyre magam is meghívást kaptam és a legnagyobb megtiszteltetés mellett részt is vettem – a nem katolikus vagy nem vallásos (szak)emberek számára, sőt a tudomány és kultúra minden képviselője számára is figyelemre méltó. A pápai érvelésre azért is érdemes figyelmet fordítani, mert olyan filozófiai-etikai összefüggéseket is megfogalmaz, amelyek a tudomány egésze – és különösen a közgazdaságtudomány – számára is megszívlelendőek lehetnek.

Ferenc pápa (XVI. Benedek pápához hasonlóan) a tudományt, a kultúrát és a gazdaságot is eszköznek tekinti az igazságosság érvényesítéséhez. Ezzel egy normatív és a közgazdaságtanon bizonyos szempontból kívül lévő nézőpontot fogalmaz meg.

Emiatt az ideológiákat – közgazdasági szempontból a gazdasági modelleket – mindig hozzá kell mérni az igazságosság és a szabadság normájához. Beszédében a katolikus egyházfő ennek egyik gyakorlati ellenpéldáiként hozta fel Magyarországon azokat az ideológiákat, „izmusokat” – tulajdonképpen egyben gazdasági modelleket –, a kommunizmust és konzumizmust, amelyek igazságként mutatkoztak be, de szabadságot nem adtak.

Közgazdászként emiatt két fontos tanulságot is levonhatunk a Szentatya beszédéből: egyrészt ehhez a normatív szemponthoz – azaz az igazságosság érvényesítéséhez – való igazodás meghatározza a gazdasági modellek fejlődését, másrészt egy-egy modellt nem szabad örök érvényűnek, időtlennek tekinteni, el kell kerülni, hogy az a technokrata paradigma áldozatává váljon. Pénzügyi közgazdászként a technokrata szemlélet elleni fellépés különösen fontossá válik a

mesterséges intelligencia megjelenése és rohamos terjedése miatt. Ennek összefüggéseit ugyanakkor nem a jelen írásban kívánom tárgyalni.

Evangelii gaudium (2014) című megnyilatkozásában Ferenc pápa a következőképpen fogalmaz (231-es pont): „A valóság egyszerűen van, az eszmét kidolgozzuk”. Amennyiben az eszme nem feltárni, nem értelmezni segíti a valóságot, hanem éppen ellenkezőleg az eszme/modell/nyelvezet mögé rejti, azzal célt téveszt és különösen veszélyes, mint például ahogy ez különböző „izmusok” esetén is előfordul(t) [3].

Ferenc pápa beszéde itt található: <https://katolikus.hu/cikk/ferenc-papa-beszede-az-egyetemi-es-kulturalis-elet-kepviseloihez>

Források

- [1] Heller Farkas (1926): *Etikai tudomány-e a közgazdaságtan*. Aula Kiadó, Budapest
- [2] Bergoglio Jorge Mario (Ferenc pápa) (2014). *Evangelii gaudium*. Szent István Társulat, Budapest
- [3] Mint például a Bibliában a tiszta hit és a – Jézus által is kritikával illetett – farizeizmus esete.